

APBEDĪŠANAS TIESISKĀ IZPRATNE UN TĀS TRADĪCIJAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA *LEGAL UNDERSTANDING OF BURIAL AND HISTORICAL DEVELOPMENT OF ITS TRADITION*

Zane Romane

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, zanenovika4@inbox.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskais vadītājs: *Līga Mazure, Dr. iur., asociētā profesore*

Abstract. *Burial traditions are an integral part of society. The evolution of burial traditions from ancient times to the present day is a phenomenon worth exploring, providing important information about the beginnings of burial traditions and their changes to the present day. From a health and safety point of view, burial cannot be left to its own devices, so from the very beginning of burial, countries have established a legal framework that provides for burial procedures. In Latvia, the establishment and maintenance of cemeteries is not regulated at the state level. Thus, each local government, at its own discretion, develops binding regulations that differ in the range and detail of regulated issues. The article analyses the legal understanding of burial and the historical development of its tradition.*

Keywords: *burial, burial traditions, cemetery.*

Ievads

Apbedīšanas tradīcijas ir neatņemama sabiedrības dzīves sastāvdaļa. Apbedīšanas tradīciju evolūcija sākot no senajiem laikiem līdz mūsdienām ir izpētes vērts fenomens, kas sniedz nozīmīgu informāciju par apbedīšanas tradīciju pirmsākumiem un to izmaiņām līdz mūsdienām. Ņemot vērā veselības un drošības aspektus, apbedīšana nevar tikt atstāta pašplūsmā, līdz ar to, no pašiem apbedīšanas pirmsākumiem, valstis ir noteikušas tiesisku regulējumu, kas paredzēja apbedīšanas kārtību. Temata aktualitāti pamato apstākļi, ka Latvijā kapsētu izveide un uzturēšana valstiskā līmenī nav reglamentēta. Tādējādi, katra pašvaldība pēc saviem ieskatiem izstrādā saistošos noteikumus, kas ir atšķirīgi pēc reglamentēto jautājumu loka un detalizācijas. Kā arī līdz šim Latvijā nav konstatējams neviens pētījums, kas tiktu analizēts ne tikai no socioloģijas viedokļa, bet arī no tiesiskuma puses.

Pētījuma mērķis ir analizēt apbedīšanas tiesisko izpratni un tās tradīcijas vēsturisko attīstību. Darba ietvaros tika izvirzīti sekojoši pētījuma uzdevumi:

- 1) noskaidrot apbedīšanas vēsturi un to attīstību līdz mūsdienām;
- 2) analizēt apbedīšanas jēdzienu;
- 3) konstatēt pastāvošas problēmas un piedāvāt tām konkrētu risinājumu.

Pētījumā izmantotās metodes: semantiskā metode; vēsturiskā metode; teleoloģiskā metode; salīdzinošā metode; juridiskās analīzes metode.

1. Apbedīšanas jēdziens

Mūsdienās apbedīšana nav definēta nevienā Latvijas normatīvajā aktā. Ārzemju pieejamos interneta resursos ir sniegta šāda definīcija: apbedīšana ir mirušā ķermeņa apbedīšanas darbība (*Lexico dictionary, 2020*). Jābilst, ka minētais skaidrojums ir pārāk vispārīgs un neatspoguļo galveno apbedīšanas būtību. Pēc autores domām, apbedīšana ir metode (*Fisher, 2003*) vai mirstīgo atlieku iznīcināšana (*Encyclopedia Britannica, 2020*). Respektīvi, apbedīšana šaurākā nozīmē ir process, kura laikā apbedīšanas pakalpojumu sniedzējs mirušā cilvēka ķermeni aprok vai sadedzina. Turpretim, plašākā nozīmē tā ir kā metode – paņēmieni kopums, kas nepieciešams, lai sasniegtu konkrētu mērķi.

Būtiski minēt, ka praksē bieži vien jēdziens “apbedīšana” un “apglabāšana” tiek lietoti kā sinonīmi. Tomēr, pēc autores domām, šie jēdzieni ir jānošķir. Apbedīšana pēc satura ir plašāks jēdziens nekā apglabāšana. “Apglabāt” nozīmē aprakt mirušo (*Spektors, 2020*). Tādējādi, apglabāšana ir tikai viens no apbedīšanas veidiem, līdz ar to, pamatoti norādīt, ka ne visas apbedīšanas ir apglabāšanas, tomēr visas apglabāšanas ir apbedīšanas.

Šajā sakarā bieži vien tiek lietots divu vārdu salikums – apbedīšanas tradīcijas. Vārds “tradīcija” ir cēlies no latīņu “*tradere*” un nozīmē “nodot tālāk” (*Kūle, 2005*). Tādējādi, apbedīšanas tradīcijas ir sabiedrībā saglabājušos uzskatu un darbību kopums par apbedīšanas procesa veidu, attieksmi pret mirušajiem un nāves izpausmi, kas tiek nodots tālāk no paaudzes paaudzē.

Pastāv divu veidu apbedīšanas subjekti – cilvēki un dzīvnieki. Jau no senajiem laikiem tiek apglabāti ne tikai cilvēki, bet arī dzīvnieki un bieži vien pat abi kopā, piemēram, Vācijā pirms 14 000 gadu tika atrasts suņa apbedījums kopā ar vīrieti un jaunu sievieti (*Alex, 2018*). Domājams, ka cilvēki uzskatīja suņus par vienlīdzīgām būtnēm vai kā ģimenes locekļus, kurus nepieciešams cienīgi apglabāt. Jābilst, ka mūsdienās dzīvniekiem ir paredzētas savas kapsētas (*Noteikumi par dzīvnieku kapsētu iekārtošanas, reģistrācijas, uzturēšanas, darbības izbeigšanas un likvidēšanas kārtību un aizsargjoslu noteikšanas metodiku ap dzīvnieku kapsētām, 2009*).

Parasti, kad cilvēks nomirst, apbedīšanas pienākums gulstas uz tuvākajiem radniekiem, tomēr gadījumos, kad mirušajam nav laulātā, radnieku, citu personu, kuras organizē mirušā apbedīšanu vai tuvinieki atsakās rīkot bēres, apbedīšana jāveic pašvaldībai. Šādos gadījumos mirušais cilvēks tiek dēvēts par bezpiederīgo mirušo. Bezpiederīgos mirušos apbedī kapsētas atsevišķā sektorā vai atsevišķā kapu rindā (*Gabrāns, 2018*). Tas nozīmē, ka, ja mirušajam nav neviens tuvinieks palicis dzīvs vai nav neviena cita, kas uzņemtos apbedīt mirušo, valsts uzņemas pienākumu nodrošināt saviem iedzīvotājiem pienācīgu apbedīšanu. Tas ir vērtējams pozitīvi, jo tādējādi valsts nodrošina gan sanitāro prasību ievērošanu, gan izrāda cieņu pret saviem piederīgajiem.

Vēsturiski sabiedrībā līdz mūsdienām ir saglabājušies divi apbedīšanas veidi – inhumācija un kremācija. Inhumācija (lat. in ‘iekšā, zeme’, humus ‘augsnē’) – liķa, mirušā palieku ievietošana zemē, augsnē. Pretstats kremēšanai (*Apbedīšanas nams Korad, 2020*). Turpretim kremācija ir mirušās personas ķermeņa apglabāšana, sadedzinot to pelnos, parasti pēc apbedīšanas ceremonijas (*Lexico dictionary, 2020*). Tas nebūt nenozīmē, ka nav pastāvējuši arī citi apbedīšanas veidi, tomēr šie apbedīšanas veidi jau no senajiem laikiem ir bijuši dominējošie.

Viennozīmīgi, pastāv dažādu valstu apbedīšanas tradīciju atšķirības, tomēr neskatoties uz šo neviendabīgumu, mūsdienās visām tautām ir kopējs apbedīšanas mērķis – cieņa pret mirušā ķermeni. Latvijā to pierāda šīs vērtības nostiprināšana likumā „Par mirušā cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā”, kura mērķis ir pasargāt mirušā cilvēka ķermeni no necienīgas un nelikumīgas rīcības ar to (*Par mirušā cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā, 1992*).

Šajā sakarā būtiski arī minēt mirušā gribu. Mūsdienās pastāv 3 pieejas attiecībā uz mirušās personas ķermeņa apbedīšanas kārtību. Pirmā pieeja, kas attīstīta Austrālijas, Kanādas un Anglijas tiesību aktos, ļauj personai, kurai ir tiesības rīkoties ar ķermeni, apbedīt pēc saviem ieskatiem, neatkarīgi no mirušās personas norādījumiem. Turpretim Jaunzēlandes tiesas pieprasa, lai persona, kurai ir tiesības apbedīt līķi, ņemtu vērā mirušā viedokli, ģimenes locekļu viedokli un mirušā kultūras vai reliģisko izcelsmi, pirms veic atbilstošus bēru un apbedīšanas pasākumus. Trešā pieeja, ko pieņēmušas Amerikas Savienoto Valstu tiesas, ir: apbedīšanas norādījumi ir jāizpilda, ja vien nav pārliecinoša iemesla to nedarīt (*Victorian Law Reform Commission, 2020*). Latvijas modelis būtu pielīdzināms Amerikas Savienoto Valstu pieņemtajai praksei, kas saglabā mirušā vēlmes pārkumu pret visām citām lietām. Respektīvi, personas griba ir juridiski saistoša. Izņemot

gadījumus, ja vien mirušā vēlmes attiecībā uz apbedīšanu ir fiziski, tiesiski neiespējamās, vai ir ietverti nepareizi, netikumīgi un citādi neatļauti nosacījumi (*Civillikums, 1937*).

Dažādos laika periodos ir mainījušās arī apbedīšanas vietas. Senajos laikos apbedīšanas vietas bija – alas, piramīdas, mauzoleji, ārpus pilsētas ierīkotas kapsētas u.c. Viduslaikos, ņemot vērā reliģijas stipro ietekmi, apbedīšanas vieta bija baznīca un tās pagalms. Turpretim mūsdienās apbedīšanas vietas lielākoties ir kapsētas. Kapsēta ir vieta, kur tiek apbedīti mirušo cilvēku ķermeņi vai viņu pelni (*Collins Dictionary, 2020*). Lielākoties kapsētu zeme ir pašvaldības īpašumā, tādēļ arī kapsētu uzturēšana, kapavietas piešķiršanas kārtība, apbedīšanas kārtība, kapličas izmantošana u. c. tiek noteikta pašvaldības saistošajos noteikumos (*Valsts pārvaldes pakalpojumu portāls, 2018*). Tas nozīmē, ka kapsētu vietas nosaka pašvaldība. Neapšaubāmi tiek veidotas arī jaunas kapsētas un privātas kapsētas, tomēr tām jāatbilst Ministru kabineta 1998. gada 29. decembra noteikumiem Nr. 502 “Aizsargjoslu ap kapsētām noteikšanas metodika”.

Kā jau iepriekš tika minēts, kapsētu izveide un uzturēšana Latvijā ir uzdots pašvaldībām un valstiskā līmenī nav reglamentēta. Turpretim citās Baltijas valstīs ir pieņemti kapsētu jomas likumi valstiskā līmenī, nosakot būtiskāko jautājumu risināšanas kārtību. Līdz ar to, Latvijā katra pašvaldība pēc saviem ieskatiem izstrādā saistošos noteikumus, kas ir atšķirīgi pēc reglamentēto jautājumu loka un detalizācijas. Tādējādi praksē ir konstatējamās dažādas tiesiskas problēmas, piemēram, Latvijas Republikas Valsts kontroles informatīvajā ziņojumā “Kapsētu saimniecība Latvijā”, tika konstatēts, ka divās pašvaldībās, lai apbedītu mirušo tuvinieku, nav nepieciešams pašvaldības saskaņojums, ir iespējams brīvi izraudzīties vietu apbedījumam un netiek kontrolēta apbedīšanas noteikumu ievērošana, savukārt vēl divās pašvaldībās netiek uzraudzīta kapavietu kopšanas atbilstība normatīvos noteiktajam (*Valsts kontrole, 2018*). Pēc autores uzskatiem šāda atšķirīga kapsētu regulēšanas prakse rada vienlīdzības principa pārkāpumu, jo kādai iedzīvotāju daļai ir labvēlīgāki apstākļi nekā citai.

Jautājums par mirušo apglabāšanu ir cieši saistīts ar sabiedrības interesēm, tostarp sabiedrības veselību, drošību un labklājību. Līdz ar to, tas ir pakļauts likuma kontrolei, nevis pilnībā pakļauts indivīdu vēlmēm. Tādējādi likums var ierobežot vietas, kurās šī darbība ir atļauta. Tomēr esošajos pašvaldību saistošajos noteikumos nav atrodamas norādes par to, kādās vietās ir aizliegts apbedīt mirušos tuviniekus. Kā arī attīstoties mūsdienu tehnoloģijām un medicīnai, rodas jauni apbedīšanas veidi, kas pieprasa tiesisku regulējumu. Līdz ar to ir pamatoti norādīt, ka mūsdienās apbedīšanas regulējumu ir nepieciešams pilnveidot atbilstoši pašreizējai praksei.

2. Apbedīšanas tradīcijas vēsturiskā attīstība

Jau no seniem laikiem nāve ir bijis viens no noslēpumainākajiem un svarīgākajiem jautājumiem, kas aizrāva sabiedrības prātus. Tika prātots par to, kas izraisa nāvi, kāpēc un kad tā iestājas, un vai kāda indivīda daļa izdzīvo pēc šādiem gadījumiem. Tāpēc sabiedrība formulēja atbildes uz šiem jautājumiem un iestrādāja tos reliģiskajā ticībā un praksē (*Rezalloo, Khanali, 2017*).

Apbedīšanas tradīcijas mainījās laika gaitā, un dažādām etniskām grupām tās bija atšķirīgas. Tomēr līdz 8.gs.p.m.ē. kremācija un inhumācija tika praktizēta vienlaicīgi. Apbedīšanas rituāla izvēle šķita atkarīga no ģimenes tradīcijām un individuālajām vēlmēm (*Rebay-Salisbury, 2012*). Vēlā trešajā un ceturtajā gadsimtā inhumācija ir mirušo apglabāšanas galvenais veids, un kremēšanas apbedīšana ir mazākuma rituāls. Pētījumi par agrīnās Romas impērijas apbedīšanas praksi liecina par kremēšanas apbedījumu izplatību no 1.gs – 3.gs. Tomēr 3.gs. laikā kremēšanu romiešu impērijā sāka pakāpeniski aizstāt ar inhumāciju, vai nu tieši zemē, vai sarkofagos (*Dierkens, Perin, 1997*). Acīmredzot inhumācija bija dārgāks risinājums un tāpēc aprobežojās ar

bagātu eliti. Šī attīstība bija daļa no vispārējas tendences, kas saistīta ar austrumu reliģiju izplatīšanos, ieskaitot kristietību.

Romas impērijā bija plaši izplatīts uzskats, ka nepilnīgas kremācijas vai apbedīšanas rezultātā, dvēsele turpina kļīst mūžīgi. Bez šiem reliģiskajiem apsvērumiem, romiešu kultūras skatījumu pret mirušajiem būtiski ietekmēja "nāves piesārņojums". Nāve romiešiem bija nešķīsta gan kultūras, gan reliģijas ziņā, un tā saindēja dzīvo. Piesārņojumu varēja izraisīt pieskārieni, un priesteru gadījumā – pat netiešs kontakts, piemēram, mirušā ieraudzīšana. Piesārņotie nevarēja likumīgi veikt noteiktus valsts amatus. Tāpēc priesteriem un citiem garīgajiem vadītājiem, kā arī valsts amatpersonām bija ļoti svarīgi būt nepiesārņotiem no saskares ar mirušajiem. Noteiktu profesiju cilvēki – ieskaitot visus apbedīšanas nozares pārstāvjus un izpildītājus – tika uzskatīti par pastāvīgi piesārņotiem un viņiem bija jādzīvo izolēti (*Retief, Cilliers, 2006*). Respektīvi, nāves piesārņojuma jēdziens daļēji tika pamatots ar reliģisku pārliecību, bet jau pašā sākumā tas balstījās arī uz pragmatiskiem apsvērumiem, kas uzskatīja, ka nāves klātbūtnei ir nehiģiēniska ietekme.

Ņemot vērā valdošos kultūras, reliģiskos uzskatus, kā arī spēcīgo higiēnas pragmatismu, pasākumus šajā sakarā regulēja tiesību akti. Dažas no agrākajām idejām ir atrodamas XII tabulu likumos. Tajos tika noteikta apbedīšanas norise un vieta. Tā likums noteica, ka pilsētā neveic līķa apbedīšanu vai kremāciju (*Scott, n.d.*). Šāda noteikuma ieviešana ir cieši saistīta ar iepriekšējo apbedīšanas praksi. Romā pirms Divpadsmit tabulas likumu pieņemšanas bija ierasts, ka mirušos ģimenes radniekus apglabā savās mājās. Neērtības un antisanitārie rezultāti, kas radušies no šīs prakses, bez šaubām, lielā mērā veicināja tās atcelšanu (*Retief, Cilliers, 2006*).

Turpmāki likumi divpadsmit tabulās par bērēm aizliedza pārmērīgu sēru demonstrēšanu. Piemēram, sievietēm nebija atļauts ar nagiem saplēst vaigus. Tāpat apbedīšanas laikā nedrīkstēja nest lielus vainagus un nebija pieļaujami lielāki izdevumi vai sēras, nekā tas ir paredzēts (*Scott, n.d.*). Domājams, ka šāda veida sērošanas ierobežojums ir pamatojams ar "nāves piesārņojumu". Sabiedrība vēlējās pēc iespējas ātrāk un vienaldzīgāk apglabāt mirušos, lai tie nekļūtu "piesārņoti". Sava veida bailes no mirušajiem arī ietekmēja šī procesa paātrināšanu. Tādējādi šķiet, ka romiešu likumi galvenokārt balstījās uz higiēnas, nevis reliģijas, kultūras apsvērumiem. Tomēr arī mānīcībai bija nozīme, un tas, iespējams, bija iemesls, kāpēc tie, kuriem bija pastāvīgi tiešie kontakti ar mirušajiem, tika sociāli atstumti.

Romas impērijas laikā vēl nebija tādas izpratnes kā pēcnāves dzīve. Romieši ticēja, ka pēc nāves nekā nav. Šāda attieksme valdīja Romas sabiedrībā, izņemot mazās sektas, kas ticēja dzīvei pēc nāves. Turpretim viduslaikos pēcnāves dzīve bija galvenā tēma, un tajā dominēja trīs jēdzieni: debesis, elle un šķīstītava. Sabiedrībai tika ieviesta pārliecība, ka katrs indivīds var ietekmēt savu pēcnāves vietu. Tikai svētie, kas negrēkoja devās taisni uz debesīm, savukārt tie kas grēkoja dzīves laikā, nonāca ellē. Jābilst, ka kristiešiem bija veidi, kā izpirkt savus grēkus savas dzīves laikā, piemēram, dodot uzturlīdzekļus nabadzīgajiem, kā arī būvējot jaunas baznīcas un dodoties svētceļojumos (*Александров, 2017*). Arvien vairāk akcentējot ticību šķīstītavai, lūgšanas un mises aizstāja tautas paražas. Tādējādi dzīves galvenais mērķis bija sagatavoties pēcnāves dzīvei, izvairoties no grēkiem, veicot labus darbus. Mūki un priesteri kļuva par jaunajiem starpniekiem, kas spēja ietekmēt cilvēka pēcnāves likteni.

Ja Romas impērijas laikā apbedīšanas tradīcijas norisinājās saskaņā ar XII tabulu likumiem, tad viduslaikos to nomainīja Kanonisko tiesību kodekss. Kanonisko tiesību kodekss noteica, gan apbedīšanas norisi, gan apbedīšanas vietu, gan personu loku, kam bija jāatsakās no draudzes bērēm, piemēram, apustāti, ķecerī un šizmatī, kā arī jebkura persona, kuru izslēdza no draudzes bērēm (*Catholic Doors Ministry, 2020*).

Viduslaikos gandrīz visi apbedījumi atradās baznīcu pagalmos. Turīgākie cilvēki tika apbedīti baznīcā vai ap tās lieveni. Lielākā daļa iedzīvotāju tika aprakti ārpus baznīcas, galvenokārt dienvidu pusē, bet arī uz austrumiem un rietumiem. Gandrīz vienmēr no ziemeļiem izvairījās, kas

bija saistīts ar mānticību, ka šī ir baznīcas velna puse. Jābilst, ka atšķirībā no romiešu prakses, kas nabadzīgo liķus izgāza lielās bedrēs, tālu prom no sakoptām ģimenes kapenēm, kristieši deva pienācīgus apbedījumus pat visnabadzīgākajiem (Paxton, 2020). Šāds nosacījums tika ietverts Can. 1181, kas noteica, ka nedrīkst būt nekāda favorītisma pret cilvēkiem bērēs un lai nabadzīgajiem netiktu liegtas piemērotas bēres (Catholic Doors Ministry, 2020). Turklāt iemesli, kāpēc atsevišķos apbedījumos atrodas bagātīgas kapu preces, bieži vien ir sociāli, nevis reliģiski (Korpiola, Lahtinen, 2015). Tas liek secināt, ka baznīcai neinteresē sociālais stāvoklis, bet gan indivīda ticība. Respektīvi, ja indivīds ir bijis ticīgs, bet dzīvojis nabadzīgos apstākļos, tas nav apstāklis, kura dēļ indivīds nebūtu apglabājams.

Lielas pārmaiņas apbedīšanas praksē konstatējamās 18.gs., kad monarhi daudzās Eiropas valstīs aktīvi veicināja apbedīšanu ārpus baznīcas. Apbedījumi baznīcās un draudzēs bija sekli, un daudzi liķi netika aprakti zārkos, kurus līdz 18. gadsimtam uzskatīja par greznību. Tas ļāva periodiski izvest senās atliekas, lai radītu vietu jauniem apbedījumiem. Tomēr, neraugoties uz baznīcas iekšējiem noteikumiem, kas regulē pārāk lielu kapakmeņu pārvietošanu, augstā mirstība un iedzīvotāju skaita pieaugums padarīja jebkurus īpašus piesardzības pasākumus par bezjēdzīgiem. Tādējādi, ja sākotnēji apbedījumu vietas un kapsētas lielākoties bija pakļautas baznīcas kontrolei, šajā laikā notika laicīgo kapsētu attīstība (Larkin, 2011). Nozīmīga lomu šajā ziņā bija ārstiem, kas norādīja sabiedrībai uz epidemioloģiskajām briesmām, ko rada kapsētu izvietošana pilsētās, kā arī šādu vietu slikto higiēnu (Александров, 2017).

Mūsdienās nāve nav dzīves galvenais aspekts kā tas ir bijis viduslaikos. Mūsdienu uzskati par nāvi ir veidojušies no dažādiem laikiem, uzskatiem un kultūrām. Līdz sabiedrība ir samierinājusies un pieņēmusi nāvi kā normālu dzīves noslēgumu. Latvijā galvenokārt dominē divi apbedīšanas veidi – inhumācija un kremēšana. Šos divus apbedīšanas veidus regulē pašvaldību saistošie noteikumi un Ministru kabineta izdotie Kremācijas noteikumi (Kremācijas noteikumi, 2010). Domājams, ka inhumācija salīdzinājumā ar kremēšanu ir izplatītāka Latvijā, jo valstī ir ievērojami daudz kristiešu, kas joprojām pieturas pie vecajām tradīcijām un uzskatiem.

Mūsdienās arvien aktuālāks kļūst jautājums saistībā ar vidi. Līdz ar to, autore uzskata, ka nākotnē sabiedrība varētu tikt apglabā videi saudzējošākā veidā. Piemēram, “zaļā apbedīšana”, kas ir process, kura laikā ķermenis tiek atgriezts zemē, lai dabiski sadalītos augsnē. Ķermenis netiek ne kremēts, ne sagatavots ar ķīmiskām vielām, piemēram, balzamēšanas šķidrumiem. To vienkārši ievieto bioloģiski noārdāmā zārkā vai izmanto citas vidi saudzējošas metodes. Mērķis ir pilnīga ķermeņa sadalīšanās un dabiska atgriešanās augsnē (Yan, 2019).

Secinājumi un priekšlikumi

1. Līdz divdesmitā gadsimta beigām un divdesmit pirmajā pusē ir notikusi smalka evolūcija sabiedrības attieksmē pret nāvi un apbedīšanas praksi. Apbedījumu izvēles ir mainījušās no pirmsvēsturiskajiem laikiem (kremēšanas) uz agrīno kristiešu (inhumācija) uz pašreizējiem laikiem (abiem). Cilvēku apbedīšanas veidi ir atkarīgi no dažādiem faktoriem, gan no mirušā gribas, gan reliģijas, gan radniekiem. Lai arī apbedīšanas prakse dažādās valstīs var atšķirties, šķiet, ka pastāv kopēja vajadzība mirušo atzīt un godināt. Ņemot vērā tagadējās tendences un ievērojamu mirstību, domājams, ka nākotnē vairāk izplatīti būs videi draudzīgi apbedīšanas veidi. Piemēram, zaļie apbedījumi.
2. Mūsdienās apbedīšana nav definēta nevienā Latvijas normatīvajā aktā. Apbedīšanas definīcija ir nepieciešama, lai apbedīšanas jēdziens tiktu nošķirts no apglabāšanas jēdziena, kas pēc satura ir šaurāks. Autore piedāvā papildināt pašvaldību saistošos noteikumus ar 2.1. punktu sekojošā redakcijā: „Apbedīšana ir mirušās personas tuvinieku vai citas personas, kas uzņēmusies

apbedīšanu organizēts process kapsētā vai krematorijā, kura laikā apbedīšanas pakalpojumu sniedzējs aprok vai sadedzina mirušās personas ķermeni. ”

3. Atšķirīga kapsētu regulēšanas prakse rada vienlīdzības principa pārkāpumu. Līdz ar to, ir nepieciešams ieviest vienotu kapsētu regulējumu visā valsts teritorijā.

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Civillikums* (28.01.1937.). Latvijas Republikas likums. *Valdības Vēstnesis*, 22.02.1937. Nr. 42.
2. *Kremācijas noteikumi* (29.06.2010.). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 600. *Latvijas Vēstnesis*, 02.07.2010., Nr. 104.
3. *Noteikumi par dzīvnieku kapsētu iekārtošanas, reģistrācijas, uzturēšanas, darbības izbeigšanas un likvidēšanas kārtību un aizsargjoslu noteikšanas metodiku ap dzīvnieku kapsētām* (29.09.2009.). Ministru kabineta noteikumi Nr.1114. *Latvijas Vēstnesis*, 02.10.2009., Nr.157.
4. *Par mirušā cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā* (15.12.1992.). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/62843-par-mirusa-cilveka-kermena-aizsardzibu-un-cilveka-audu-un-organu-izmantosanu-medicina>, sk. 09.04.2020.
5. Alex, B. (24.09.2018). *Why did ancients bury their dogs like family members?* Retrieved 24.04.2020 from <http://nautil.us/blog/why-did-the-ancients-bury-their-dogs-like-family-members>
6. Apbedīšanas nams Korad (2020). *Inhumācija, ekshumācija, singumators*. <https://korad.lv/lv/blog/post/inhumacija-ekshumacija-singumators>, sk. 12.04.2020.
7. Catholic Doors Ministry (2020). *Regarding Canon Laws Related to Catholic Funerals*. Retrieved 28.04.2020 from <https://www.catholicdoors.com/faq/qu686.htm>
8. Collins Dictionary (2020). *Definition of cemetery*. Retrieved 16.04.2020 from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/cemetery>
9. Dierkens, A., Perin, P. (1997). *Death and Burial in Gaul and Germania, 4th-8th Century. The Transformation of the Roman World ad 400-900*, pp. 128-141. Retrieved 04.04.2020 from file:///C:/Users/A/AppData/Local/Temp/VX-011069_abbyy.pdf
10. Encyclopaedia Britannica (2020). *Burial: death rite*. Retrieved 10.04.2020 from <https://www.britannica.com/topic/burial-death-rite>
11. Fisher, J. (2003). *Disposal of dead bodies in emergency conditions. Who/Searo Technical Note*, 8, pp. 1-4, Retrieved 10.04.2020 from https://www.who.int/water_sanitation_health/hygiene/emergencies/deadbodies.pdf?ua=1
12. Gabrāns, J. (2018). *Bezpiederīgo mirušo apbedīšana*. http://edruva.lv/wp-content/uploads/2017/11/druva_23.11_008-236e7b83b097ff04ad4c44ac67d13619.pdf, sk. 10.04.2020.
13. Korpiola, M., Lahtinen, A. (2015). *Cultures of Death and Dying in Medieval and Early Modern Europe: An Introduction*. Finland: Editors & Contributors.
14. Kūle, M. (26.07.2005.). *Tradīcijas kā kultūras vērtību nesējas. Latvijas Vēstnesis*, 116.
15. Larkin, T.M. (2011). *An Analysis of Land Use Planning Policies for Cemeteries in Ontario. Theses and dissertations*. Retrieved 16.03.2020 from <file:///C:/Users/A/AppData/Local/Temp/OBJ%20Datastream.pdf>
16. Lexico Dictionary (2020). *Burial definition*. Retrieved 05.04.2020 from <https://www.lexico.com/definition/burial>
17. LR Valsts kontrole (2018). *Kapsētu saimniecība Latvijā*. http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2017/2.4.1-1_2017/Kopsavilkuma%20zinojums.pdf, sk. 25.04.2020.
18. Paxton, F.S. (2020). *Christian Death Rites, History of. Encyclopedia of death and dying*. Retrieved 18.04.2020 from <http://www.deathreference.com/Ce-Da/Christian-Death-Rites-History-of.html>
19. Rebay-Salisbury, K. (2012). *Inhumation and Cremation: How Burial Practices Are Linked to Beliefs. Embodied Knowledge: Historical Perspectives on Technology and Belief*. Retrieved 06.04.2020 from https://www.researchgate.net/publication/333063064_Inhumation_and_cremation_how_burial_practices_are_linked_to_beliefs
20. Retief, F., Cilliers, L. (2006). *Burial Customs and the Pollution of Death in Ancient Rome. Acta Theologica*, 26 (2), pp.128-141. Retrieved 15.04.2020 from <http://journals.ufs.ac.za/index.php/at/article/view/2085/2046>
21. Rezaloo, R., Khanali, H. (2017). *The Study of a Distinctive Middle-Bronze-Age Burial in Khanghah Gilavan Cemetery. International Journal of Humanities*, 24 (1), pp.75-89, Retrieved 31.03.2020 from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=137741131&site=ehost-live>
22. Scott, S.P. (n.d.). *The Civil Law - Constitution Society*. Retrieved 16.04.2020 from https://www.constitution.org/sps/sps01_1.htm

23. Spektors, A. (sast.), (2020). *Termins – apglabāt*. <https://tezaurs.lv/#/sv/apglabāt>, sk. 05.04.2020.
24. Valsts pārvaldes pakalpojumu portāls (31.01.2018.). *Mirušo apbedīšana*. <https://www.latvija.lv/lv/Dzives/Situacijas/socialie-pakalpojumi/miruso-apbedisana>, sk. 25.04.2020.
25. Victorian Law Reform Commission (2020). *Funeral and burial instructions in the common law*. Retrieved 09.04.2020 from <https://lawreform.vic.gov.au/content/3-funeral-and-burial-instructions-common-law>
26. Yan, L. (2019). *Death Goes Green: the Eco – Friendly Funerals of the Future*. Retrieved 29.04.2020 from <http://www.hopesandfears.com/hopes/city/city/215745-the-future-of-cemeteries>
27. Александров, О. (2017). *Эволюция отношения к смерти в Европе от Средневеко*. Получено 15.04.2020. из <https://proza.ru/2017/05/26/1831>

Summary

By the end of the twentieth century and the twenty-first half, there has been a subtle evolution in society's attitudes to death and burial practices. Burial choices have shifted from pre-historic times (creations) to early Christians (inhumation) to current times (both). The kinds of human burial depend on a variety of factors, both on the will of the deceased, on religion and on relatives. Although burial practices may vary from country to country, there seems to be a common need to recognise and honor the deceased. In view of current trends and significant mortality, environmentally friendly forms of burial are likely to be more common in the future. Nowadays burial has not been defined in any Latvian regulatory enactments. A different practice of regulating cemeteries leads to a violation of the principle of equality. Consequently, it is necessary to introduce a single framework for cemeteries throughout the country.